

Skrivelse om hur Stockholm förbereder sig för ett eventuellt utbrott av svinpest

Skrivelse av Jonas Naddebo (C)

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Skrivelsen besvaras med hänvisning till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen

Sammanfattning av ärendet

I en skrivelse till kommunstyrelsen av Jonas Naddebo (C) konstateras att viruset afrikansk svinpest påträffades i Fagersta kommun, Västmanlands län under år 2023. Viruset kan spridas inom vildsvinspopulationer och till tamgrisar men kan också överföras indirekt genom människor, fordon och redskap. I skrivelsen ställs frågor om Stockholms stads beredskap inför ett eventuellt utbrott av afrikansk svinpest i kommunen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB.

Stadsledningskontoret anför att staden har en etablerad struktur för krisberedskap och god förmåga att hantera extraordinära händelser, inklusive epizootiutbrott. Stadens nämnder och bolag har risk- och sårbarhetsanalyser samt krisledningsorganisationer, och vid behov kan stadens centrala krisledning aktiveras.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden lyfter att Jordbruksverket har huvudansvaret för hantering av afrikansk svinpest, med stöd från Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och andra aktörer. Nämnden anför att den inte har en specifik beredskap för utbrott men är förberedd för kommunikationsarbete med allmänhet och företag.

Trafiknämnden lyfter att de arbetar proaktivt för att hålla vildsvinspopulationen låg, vilket minskar risken för afrikansk svinpest och skyddar allmänheten. Vidare anför nämnden att vid ett eventuellt utbrott har kommunen erfarna jägare och viltvårdare redo att agera snabbt och spärra av drabbade områden. Staden har också etablerat

kommunikationskanaler och samarbetar med grannkommuner och myndigheter för att effektivt bekämpa smittspridning.

Stockholm Vatten och Avfall AB anför att de har en god beredskap för ett eventuellt utbrott av svinpest, med etablerade rutiner och samarbete med myndigheter. De har en kontrollerad population av vildsvin vid Bornsjön och genomför kontinuerlig övervakning och jakt. Därutöver har bolaget vidtagit åtgärder för att hantera livsmedelsavfall på ett sätt som minimerar risken för smittspridning.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag vill tacka för skrivelsen som berör en viktig fråga om stadens beredskap och ber om överseende med att svaret har dröjt. Stadsledningskontoret och berörda nämnder och bolag har inkommit med svar där flera viktiga aspekter tas upp.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar att skrivelsen besvaras med hänvisning till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 27 november 2024

Åsa Lindhagen

Bilaga

Skrivelse om hur Stockholm förbereder sig för ett eventuellt utbrott av svinpest, dnr. KS 2023/987-1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av Kristin Jacobsson (C) enligt följande.

Tack vare snabba åtgärder, inte minst av Sveriges jägare, lyckades man begränsa utbrottet av afrikansk svinpest utan någon ytterligare spridning. Sverige friskförklarades från virussjukdomen under september 2024. Dock innebär inte detta att Stockholm stad kan sitta still i båten. Med tanke på hur situationen ser ut rörande afrikansk svinpest i Europa kan vi långt ifrån utesluta att nya utbrott kommer att äga rum i framtiden. Därför är det både oroande och anmärkningsvärt att Stockholms stad behöver över ett år på sig att svara på denna skrivelse. Rörande en angelägen fråga som vid författandet av skrivelsen var högst akut. Centerpartiet ställer sig därför frågande till om staden verkligen har den handlingskraft som skulle krävas om ett utbrott av afrikansk svinpest äger rum i eller nära Stockholm. För då finns ingen plats för den senfärdighet som hittills uppvisats i frågan.

Ärendet

I en skrivelse till kommunstyrelsen av Jonas Naddebo (C) om hur Stockholm förbereder sig för ett eventuellt utbrott av afrikansk svinpest framhålls att viruset har påträffats i Fagersta kommun, Västmanlands län.

I skrivelsen anförts att konsekvenserna av ett virusutbrott i Stockholms närområde skulle bli stora genom bland annat åtgärder som upprättande av karantänområden med begränsat tillträde till naturreservat och skogsområden. Ett utbrott skulle dessutom medföra risk för ytterligare smittspridning. I skrivelsen ställs frågan om hur stadens beredskap och samarbete med berörda aktörer ser ut vid ett eventuellt utbrott av svinpest.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 oktober 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret vill framhålla att staden har en etablerad struktur för krisberedskap och en god förmåga att hantera extraordinära händelser oavsett scenario. Strukturen utgår från det svenska krisberedskapssystemets grunder och principer och innefattar förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer. En god krisberedskap bygger på att olika aktörer i sin ordinarie verksamhet förebygger och hanterar oönskade händelser. I stadens säkerhetsprogram har kommunfullmäktige fastslagit att stadens verksamheter har ett långtgående ansvar för kris- och beredskapsarbetet inom det egna verksamhetsområdet. Samtliga av stadens nämnder och bolag har tagit fram risk- och sårbarhetsanalyser (RSA) för att reducera risker, minska stadens sårbarhet och förbättra beredskapsförmågan. Stadsledningskontoret har tagit fram en process och stödverktyg för verksamheternas arbete med RSA. Ett av stödverktygen är en scenariobank där scenariot epizooti återfinns och tydliggörs.

Ett stort epizootiutbrott riskerar att innebära konsekvenser som inte kan hanteras inom den ordinarie organisationen. För hantering av sådana händelser ska nämnder och bolag ha en beslutad och övad krisledningsorganisation. Som stöd för krisledningens arbete finns en uppdaterad och känd krisledningsplan. I de fall ytterligare prioritering eller samordning krävs kan stadens centrala krisledning aktiveras.

Ett utbrott av afrikansk svinpest i Stockholms län skulle få påverkan på fler samhällsaktörer än Stockholms stad och vikten av samverkan är stor. Jordbruksverket är den myndighet som har det övergripande ansvaret för hanteringen av ett utbrott.

Vid ett utbrott av afrikansk svinpest inom Stockholms län har Länsstyrelsen i Stockholm ansvaret att övergripande verka för att uppnå samordning med relevanta myndigheter och kommuner i länet.

Stockholms stad har på motsvarande sätt det geografiska områdesansvaret inom kommunen och ska säkerställa samverkan och samordning lokalt. Länsstyrelsens och kommuners geografiska områdesansvar kan vara överlappande. För att på ett effektivt sätt omhänderta överlappen i det geografiska områdesansvaret har kommuner, regionen och relevanta statliga aktörer i Stockholms län den gemensamma plattformen Samverkan stockholmregionen (SSR). Inom SSR har aktörerna gemensamt arbetat fram rutiner och arbetssätt för effektiv samordning och inriktning vid samhällsstörningar.

Samverkan sker inför ett eventuellt utbrott, genom bland annat delning av information om förebyggande av smittspridning samt framtagande av rekommendationer och andra gemensamma budskap. Vid hantering av identifierad smitta i Stockholms län skulle SSR fungera som det forum genom vilket övergripande samordning och prioritering av resurser sker, inklusive övergripande samverkan med Jordbruksverket.

Stadsledningskontoret gör bedömningen att de verksamheter inom staden som har ett särskilt ansvar kopplat till afrikansk svinpest har en god beredskap för en oönskad händelse och att möjligheten till effektiv samverkan inom staden och länet i övrigt är god. EU-kommissionen och EU:s medlemsstater har sedan skrivelsen författades godkänt Sveriges ansökan om att bli friförklarad från afrikansk svinpest efter förra årets utbrott. Smittan har inte påträffats i Stockholms stad eller kringliggande kommuner.

Skrivelse av Centerpartiet om hur Stockholm förbereder sig för ett eventuellt utbrott av svinpest anses besvarad med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 5 november 2024 följande.

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Afrikansk svinpest konstaterades i Sverige under hösten 2023. En smittad zon upprättades kort därefter i Fagersta och Norberg. Jordbruksverket har sedan dess, tillsammans med Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och andra aktörer, arbetat intensivt med smittspårning och bekämpning.

EU-kommissionen och EU:s medlemsstater har sedan skrivelsen författades godkänt Sveriges ansökan om att bli friförklarad från afrikansk svinpest efter förra årets utbrott. När beslutet har trätt i kraft kommer de sista restriktionerna att hävas.

Förvaltningen svarar nedan på de frågor som formulerats i skrivelsen i de delar nämnden har ett ansvar eller berörs. Det övergripande ansvaret för hanteringen av ett utbrott ligger på Jordbruksverket. Utöver detta bidrar bl.a. SVA (Statens veterinärmedicinska anstalt) med expertkompetens och är nationellt referenslaboratorium.

Hur ser stadens beredskap inför ett eventuellt utbrott av afrikansk svinpest ut och hur sker samarbete och eventuella förberedelser med berörda myndigheter så som polisen, länsstyrelsen samt omkringliggande kommuner?

Miljöförvaltningen har ingen specifik beredskap för ett utbrott av afrikansk svinpest. Däremot finns en generell beredskap att hantera frågor som kan uppkomma, t.ex. ett ökat behov att bidra till stadens kommunikationsarbete. En lärdom från de drabbade kommunerna är att behovet av kommunikation med invånare och företag var stort i samband med utbrottet. Det rör sig tex om frågor kring livsmedelshantering och avfallshantering. Inom såväl miljöförvaltningen som staden finns etablerade rutiner för kommunikation vid olika former av allvarlig händelse.

Livsmedelskontrollen kontrollerar hur livsmedelsföretag hanterar avfall från livsmedelsproduktion och framför allt animaliska livsmedel. Detta avfall kallas animaliska biprodukter eller ABP. I samband med ett eventuellt utbrott av afrikansk svinpest kommer sannolikt frågorna kring detta att öka, även om risken för spridning via ABP från livsmedelsföretag är relativt små. Det som konstaterats vid utbrottet i Fagersta är att avfall vid återvinningsstationer och rastplatser skulle kunna bidra till smittspridningen, men då kopplat till avfall som privatpersoner slängt.

I skrivelsen påpekas att viruset kan överleva länge i kött. Detta är anledningen till att avfall måste hanteras på ett korrekt sätt. Det viktiga är att kött från områden eller länder där smittan finns inte sprids till nya områden.

Inom miljötillsynen sker tillsyn på stadens avfallsanläggningar där bland annat biologiskt avfall hanteras. Risken för spridning av biologiskt avfall från dessa anläggningar bedöms som minimal. Hanteringen av avfallet på stadens avfallsanläggningar sker inomhus eller att anläggningen är inhägnad.

Vilken beredskap finns hos kommunens viltvårdare och har kommunen inlett dialog med jägarorganisationerna som troligtvis skulle behövas i arbetet med att bekämpa smittan?

Miljöförvaltningen har ingen kontakt med viltvårdare eller jägarorganisationerna och har inget sådant uppdrag. När det gäller smittskyddsavlivning är det Jordbruksverket som ansvarar för att leda och samordna arbetet. De beslutar om all jakt och utser jägare.

Hur skulle staden, vid ett eventuellt utbrott, vara med och förebygga att smittan sprids ytterligare?

Miljöförvaltningens roll vid ett eventuellt utbrott är begränsad, men som tidigare nämnts kommer behovet av kommunikation till både allmänhet och företag sannolikt att öka.

Några viktiga erfarenheter från utbrottet i Fagersta är att kommunen snabbt behöver kunna ta emot personal från Jordbruksverket. Det kommer också att finnas ett behov av att tämligen omgående kunna svara på frågor från drabbade företag i en eventuellt avspärrad zon. Påverkan på det lokala näringslivet riskerar vidare att bli stor. Därutöver är kommunikationsinsatser centrala. Både för att hantera frågor från företag och allmänhet, men även för att kommunicera vad som gäller zoner med restriktioner.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 oktober 2024 följande.

1. Trafiknämnden godkänner kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Trafiknämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Särskilt uttalande av Markus Berensson m.fl. (C), se Reservationer m.m.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 5 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Hur ser stadens beredskap inför ett eventuellt utbrott av afrikansk svinpest ut, och vilken beredskap finns hos kommunens viltvårdare?

Staden har valt att arbeta proaktivt och hålla vildsvinspopulationen låg, vilket bland annat minskar risken för utbrott av svinpest. Den stora anledningen till att inte ha vildsvin inom Stockholms stad är emellertid att de på olika sätt utgör en fara för allmänhet och egendom. Staden stödutfodrar för att hålla vildsvinen inom begränsade områden i skogen, och bedriver skydds jakt för att minska antalet vildsvin.

Skulle ett utbrott ändå ske har staden genom viltvården möjlighet att sätta in ett stort antal erfarna jägare med skottlossningstillstånd för att skjuta av den population som finns på en plats inom Stockholms stad. Viltvårdarna har kunskap om var vildsvinen finns och rör sig, och kan snabbt spärra av områden. Utöver det följer staden vid ett utbrott andra ansvariga myndigheters direktiv och hjälper till där staden kan.

Hur sker samarbete och eventuella förberedelser med berörda myndigheter så som polisen, länsstyrelsen samt omkringliggande kommuner?

Än så länge har inte andra myndigheter tagit kontakt med Stockholms stads viltvård angående svinpesten, utöver information som gått ut om det arbete som har gjorts i Fagersta. Staden har emellertid kontakt med grannkommuner och en samförståelse för att sätta in alla resurser som behövs för att bekämpa smittan. Staden och

grannkommunerna har en ständig dialog om vildsvinens rörelse så att alla parter är uppdaterade om vildsvinspopulationen inom den egna kommungränsen.

Har kommunen inlett dialog med jägarorganisationerna som troligtvis skulle behövas i arbetet med att bekämpa smittan?

Jägarorganisationerna och ansvariga myndigheter har en plan för hur smittan ska bekämpas, om det sker ett utbrott inom Stockholms stad följer staden deras direktiv.

Hur skulle staden, vid ett eventuellt utbrott, vara med och förebygga att smittan sprids ytterligare?

Utöver det arbete som beskrivs ovan har staden etablerade och starka kommunikationskanaler för att nå ut till allmänhet med information. Det finns också stora resurser för att kunna stängsla in områden, och en kunnig viltvårdsgrupp som snabbt kan vara på plats för att påbörja arbetet med att bekämpa smittan.

Stockholm Vatten och Avfall AB

Stockholm Vatten och Avfall AB:s yttrande daterat den 11 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Vatten- och Avfall har givits möjlighet att inkomma med yttrande över skrivelse från Centerpartiet avseende hur bolaget förbereder sig för ett eventuellt utbrott av svinpest. Stockholm Vatten och Avfall (bolaget) äger mark vid Bornsjön, där ett eventuellt utbrott kan spridas. Bolaget har god beredskap för eventuellt utbrott och har bra dialog med samverkande instanser och myndigheter.

Stockholm Vatten och Avfalls synpunkter Bolaget bedriver verksamhet vid Bornsjön som är ett naturligt habitat för djur och vilt. Bolagets beredskap bedöms vara hög. Bornsjöns arbete och förberedelser började långt innan svinpesten nådde Sala utanför Västerås . I beredskapen ingår erfarenhet, god markkännedom, naturreservatföreskrifter och en kontrollerad population. Enheten Bornsjön som bedriver jakt, jordbruk och skogsbruk inom Salems kommun, har god kännedom om populationen genom en jaktelev som bevakar området dygnet runt. Fodring av vildsvin sker på bestämda ställen med möjlighet till kameraövervakning. När utbrottet kom till Västerås var oron stor för spridning, vilket gjorde att vildsvinsstammen sköts ner. Till förberedelserna ska också tilläggas att personal inom området har lång erfarenhet av jakt och viltvård.

Enheten har även erfarenhet av att fånga vildsvin i fällor, tack vare tidigare forskningsprojekt. Vid ett eventuellt utbrott skulle det också troligen gå att få dispens för ytterligare fällor. Stockholm Vatten och Avfall satte, i samband med utbrottet i Västerås, upp informationsskyltar som informerade om att inte slänga mat på parkeringsplatser. Dessa är borttagna idag, men sätts upp om nytt utbrott skulle registreras.

Bolaget har etablerade rutiner och åtgärder vid händelse av smitta. Hittas en död gris skickas den in till SVA, för analys. SVA undersöker döda vilda djur för att övervaka sjukdomsläget bland Sveriges vilt. Skulle SVA upptäcka sjukdom agerar myndigheter i enlighet med rutiner.

Afrikansk svinpest lyder under epizootilagen. Om bolaget misstänker att ett djur drabbats av sjukdomen tillkallar bolaget genast veterinär

I händelse av ett eventuellt utbrott och ett allvarligt läge, kan Länsstyrelsen besluta om att stänga naturreservatet. Det innebär att ingen får komma in i naturreservatet. Bolaget kontaktar Polis vid överträdelser. Vid ett eventuellt utbrott har bolaget nära kontakt med kommunen. Enheten på Bornsjön har etablerad kontakt med kommunens viltvårdare. Vid eskalering kontaktar bolaget Trafikverket för minskad smittspridning.

I händelse av att ett fordon kör på ett smittat djur, finns stor risk för vidare smitta som följer med däcken. Bolaget anser därför att det är därför viktigt med avspärningar, avskjutning och fällfångst.

Enheten Bornsjön, inom Stockholm Vatten och Avfall, hänvisar frågan om beredskap till kommunens viltvårdare, i Salems kommun och till övriga berörda i Stockholms stad. Enheten Bornsjön har inte inlett någon dialog med jägarorganisationerna, då enheten har god uppfattning om populationen inom området. Bolaget anser att den viktigaste förberedelsen och bästa beredskapen är säkrad, genom en kontrollerad stam, innan ett utbrott sker.

Vidare vill bolaget tillägga att inom avfallsverksamheten, genomfördes under 2023 en genomgång av bolagets hantering av livsmedelsavfall (matavfall) i dialog med miljöförvaltningen, som en följd av utbrottet av svinpest. Genomgången avsåg primärt hanteringen vid de anläggningar som behandlar det livsmedelsavfall som samlas in i kommunen. Alla upphandlade behandlingsanläggningar ligger inom inhägnade områden och har behandlingen av matavfallet i inomhusanläggningar. Även eftersorteringsanläggningen, Resursutvinning Stockholm, kommer att hantera insamlat livsmedelsavfall inomhus och i täta behållare. Bedömningen var att stadens hantering av livsmedelsavfall sker på ett sådant sätt att spridning av svinpest minimeras.

I övrigt har bolaget inga synpunkter.

Reservationer m.m.

Trafiknämnden

Särskilt uttalande av Markus Berensson m.fl. (C)

Centerpartiet vill inledningsvis tacka kontoret för remissvaret. Det är välkommet att trafikkontoret och staden i stort har ett proaktivt arbete med viltvård. Det är glädjande att virussjukdomen inte spred sig ytterligare och att Sverige under september 2024 friskförklarades från afrikansk svinpest. Det är däremot anmärkningsvärt att det har dröjt mer än ett år för denna skrivelse, om en då angelägen fråga, att få återkoppling. Transparens och informationsdelning är centralt för att angripa frågor av denna karaktär och vi beklagar att detta inte skett på ett bättre sätt. Vi kan inte med säkerhet säga att det inte kommer ske ett nytt utbrott i Sverige och då är det av största vikt att vi har beredskap för att hantera detta.